

Nr 26.

Ankom till riksdagens kansli den 19 april 1940 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

I årets statsverksproposition (IX. H. T. punkt 75) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreaturen för budgetåret 1940/41 beräkna ett förslagsanslag av 1,800,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 8 mars 1940 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 131, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen

dels antaga vid propositionen fogade förslag till förordning angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa områden,

dels ock till Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur för budgetåret 1940/41 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1,700,000 kronor.

Förslaget till förordning är av följande lydelse:

F ö r s l a g

till

Förordning angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa områden.

Häri genom förordnas som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

Förekommer sjukdomen tuberkulos hos nötkreatur icke inom visst län eller del därav eller har den där allenast synnerligen ringa utbredning, må Kungl. Maj:t på gemensam framställning av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt efter hörande av vederbörande hushållningssällskap

förordna, att inom sådant område (*tuberkulosfritt område*) bestämmelserna i epizootilagen ävensom de i 2—19 §§ denna förordning givna stadgandena skola äga tillämpning med avseende å sjukdomen.

Till underlättande av sjukdomens utrotande inom område, där stora möjligheter därtill förefinnas (*skyddat område*), må Kungl. Maj:t beträffande införseln av nötkreatur till området föreskriva, att de i 11—19 §§ här nedan intagna bestämmelserna skola äga tillämpning.

Särskilda åtgärder till bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom tuberkulosfritt område.

2 §.

Om undersökning med tuberkulin av nötkreatur i tuberkulosfritt område förordnar medicinalstyrelsen. Sådan undersökning må ej verkställas utan medicinalstyrelsens medgivande.

Det ankommer på länsveterinär i tuberkulosfritt område att, efter hörande av vederbörande veterinärer, årligen till medicinalstyrelsen ingiva förslag i fråga om undersökningar med tuberkulin, som böra verkställas under nästkommande budgetår.

3 §.

Har veterinär vid obduktion, köttbesiktning eller eljest under verksamhet i tuberkulosfritt område funnit tuberkulos förekomma hos nötkreatur, vilket härrör från besättning inom sådant område och icke jämlikt 6 § är försett med slaktmärke, åligger det honom att dels ofördröjligen härom underrätta medicinalstyrelsen dels ock samtidigt meddela ägaren av den kreatursbesättning, varifrån djuret härstammar, förbud att, intill dess besättningen undersökts med tuberkulin, utsläppa kreaturen å gemensamhetsbete eller förflytta dem till ladugård, där andra djur än sådana som äro avsedda för slakt finnas uppställda.

Finner veterinär vid klinisk undersökning skäl misstänka, att tuberkulos förekommer hos nötkreatur som i första stycket sägs, åligger det honom att ofördröjligen till statens veterinärbakteriologiska anstalt eller veterinärbakteriologiskt laboratorium, som medicinalstyrelsen godkänner, översända erforderligt material för vederbörlig undersökning på statens bekostnad. Har sådan undersökning givit vid handen, att djuret är behäftat med tuberkulos, har anstalten att härom ofördröjligen underrätta såväl medicinalstyrelsen som veterinären, vilken i så fall skall meddela förbud som i första stycket sägs. Där veterinär i annat fall än som avses i första punkten i detta stycke finner skäl misstänka att tuberkulos förekommer hos nötkreatur, skall han härom underrätta medicinalstyrelsen.

Sedan i enlighet med föreskrifter i denna paragraf underrättelse att tuberkulos förekommer hos nötkreatur inkommit till medicinalstyrelsen, har styrelsen att förordna veterinär att verkställa undersökning med tuber-

kulin av den nötkreatursbesättning, varifrån det tuberkulösa djuret härstammar.

Det åligger veterinär att utan dröjsmål och senast inom femton dagar efter det undersökning med tuberkulin avslutats till länsveterinären avlämna berättelse rörande resultatet av undersökningen jämte förslag till åtgärder, utöver vad som angivits i 5 §, för utrotande av sjukdomen inom de besättningar, som må anses påkallat. Länsveterinären har att omedelbart med eget yttrande översända berättelsen till medicinalstyrelsen.

4 §.

Envar, som inom tuberkulosfritt område innehar nötkreatursbesättning och misstänker att tuberkulos förekommer hos besättningen, skall göra anmälan om förhållandet hos veterinär. Har vid slakt av nötkreatur i kött eller organ av sådant djur påträffats sjukliga förändringar, som kunna misstänkas vara av tuberkulös natur, skall prov härå för veterinären företes.

Den, som driver handel med nötkreatur eller mottager nötkreatur för nedslaktning, vare ock skyldig att, därest skäl föreligger att misstänka, att hos nötkreatur, som han omhänderhar eller nedslaktat, förekommer tuberkulos, om förhållandet göra anmälan hos veterinär med uppgift tillika å den kreatursbesättning varifrån djuret härstammar.

5 §.

Nötkreatur, som reagerar vid undersökning med tuberkulin, skall nedslaktas inom femton dagar efter undersökningens avslutande.

Visar det sig, att mer än halva antalet av de till viss nötkreatursbesättning hörande djur över två års ålder reagerar vid undersökning med tuberkulin, har förrättningsmannen att om förhållandet ofördröjligen göra anmälan hos länsveterinären, vilken har att med eget yttrande genast vidarebefordra denna anmälan till medicinalstyrelsen. I sådant fall må medicinalstyrelsen, i den utsträckning som må anses erforderlig, jämväl förordna, att icke reagerande djur skola nedslaktas inom femton dagar. Visar djurägaren i fall som i första punkten i detta stycke sägs, att de reagerande djuren kunna på betryggande sätt hållas avskilda från övriga djur, må medicinalstyrelsen medgiva anstånd med nedslaktningen tills vidare, dock högst sex månader. I sådant fall har veterinär att skyndsamt undersöka besättningen beträffande förekomst av tuberkulos i smittfarligt stadium. Finnes vid undersökning djur behäftat med sådan tuberkulos, skall detsamma omedelbart nedslaktas.

Då synnerliga skäl därtill föranleda, må medicinalstyrelsen medgiva undantag från nedslaktning, som i denna paragraf avses.

6 §.

Å nötkreatur, som vid tuberkulinundersökning reagerat eller hos vilket på annat sätt tuberkulos påvisats eller som jämlikt medicinalstyrelsens för-

ordnande enligt 5 § andra stycket skall nedslaktas, skall i ena örat anbringas ett märke, slaktmärke, av utseende som medicinalstyrelsen bestämmer. Å slaktmärke, som ej må avlägsnas, skall finnas anbragt kontrollnummer.

Sålunda märkt djur må ej avyttras som livdjur, ej heller utsläppas på gemensamhetsbete eller förflyttas till ladugård, där andra djur än sådana som äro avsedda för slakt finnas uppställda.

Där djur som i första stycket sägs nedslaktas å kontrollslakteri, ankommer det på veterinär vid slakteriet att upprätta och till medicinalstyrelsen insända protokoll över den besiktning, som verkställes av djurkroppen.

Ladugård, där djur behäftat med tuberkulos varit uppställt, skall på djurägarens bekostnad smittrenas i enlighet med anvisningar utfärdade av medicinalstyrelsen.

7 §.

Inom tuberkulosfritt område må djurägare icke med sin besättning införliva annat nötkreatur än sådant som härrör från besättning, vilken enligt av medicinalstyrelsen utfärdade föreskrifter är att anse såsom reaktionsfri. Har nötkreatursbesättning i dess helhet nedslaktats, må efter smittreningen i ladugården inställas allenast sådant nötkreatur som i första punkten sägs.

8 §.

I samband med undersökning med tuberkulin av nötkreatur i tuberkulosfritt område skola, när veterinär därtill finner anledning, andra i samma ladugård inhyta husdjur utom fjäderfän underkastas enahanda undersökning. Djur, som vid sådan undersökning reagerar eller hos vilket tuberkulos på annat sätt påvisas, skall antingen avlägsnas ur ladugården och hållas väl avskilt från nötkreatur eller ock nedslaktas inom femton dagar efter undersökningens avslutande. Är djur avsett att nedslaktas, bör det försees med slaktmärke som i 6 § sägs.

Fjäderfän, som i tuberkulosfritt område hållas i ladugård, skola vara innestängda i särskilt rum.

9 §.

1 mom. Har, under iakttagande av vad i 5 § föreskrivits, nötkreatur blivit nedslaktat, är ägaren av djuret berättigad att av statsmedel erhålla ersättning som, där ej Kungl. Maj:t finner skäl för visst fall medgiva högre gottgörelse, utgår med etthundra kronor eller om djuret är under ett års ålder med femtio kronor. Ersättning utgår dock endast under förutsättning dels att djuret nedslaktats å kontrollslakteri eller att det nedslaktade djurets ena öra med vidsittande slaktmärke insändes till vederbörande veterinär dels ock att den som framställer begäran om ersättning innehaft det nedslaktade djuret sedan minst sextio dagar. Har nötkreatur nedslaktats senare än enligt vad i 5 § är föreskrivet, må ersättning likväl utgå, om dröjsmå-

let med nedslaktningen föranletts av omständigheter över vilka djurägaren icke råder. Djurägare må fritt förfoga över köttet av nedslaktat djur.

2 mom. Undersökning med tuberkulin som avses i denna förordning bekostas av statsmedel.

Veterinär, som verkställt undersökning med tuberkulin eller klinisk undersökning i enlighet med föreskrifter i denna förordning, är berättigad att av statsmedel erhålla dels ersättning enligt kungörelsen den 25 november 1938 (nr 700) angående ersättning till veterinär för vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur, dels, om veterinären verkställt undersökning med tuberkulin av andra djur än nötkreatur, gottgörelse enligt i nämnda kungörelse angivna grunder dels ock, där medicinalstyrelsen så förordnar, för resa till och från sådan förrättning resekostnadsersättning enligt gällande veterinärtaxa (praktiktaxan).

För varje jämlikt 6 § tredje stycket upprättat och till medicinalstyrelsen insänt besiktningsprotokoll utgår till veterinär ersättning av allmänna medel med tre kronor.

3 mom. Ersättning som angives i denna paragraf utbetalas av medicinalstyrelsen.

10 §.

Veterinär skall i fråga om bekämpandet av sjukdom som avses i denna förordning ställa sig till efterrättelse av medicinalstyrelsen i sådant hänseende utfärdade föreskrifter.

Åtgärder till förhindrande av införsel till tuberkulosfritt och skyddat område av med tuberkulos behäftade nötkreatur.

11 §.

Nötkreatur må icke till tuberkulosfritt område införas från del av riket som ej tillhör sådant område, med mindre medicinalstyrelsen därtill lämnat tillstånd. Ej heller må utan sådant tillstånd införsel av nötkreatur äga rum till skyddat område från del av landet, som varken tillhör tuberkulosfritt eller skyddat område.

12 §.

1 mom. För erhållande av tillstånd till införsel som i 11 § avses skall, då fråga är om nötkreatur avsett till livdjur, företes ett av veterinär enligt formulär, som medicinalstyrelsen fastställt, tidigast en månad före den dag införseltillståndet sökes utfärdat intyg, utvisande

dels att djuret befunnits reaktionsfritt vid två på varandra följande tuberkulinundersökningar, av vilka den sista företagits inom en månad före den dag intyget utfärdats, eller, om djuret är under sex månaders ålder, att djuret befunnits reaktionsfritt vid en undersökning företagen inom tid som nyss sagts,

dels ock att djuret tillhör besättning eller helt avskild del av besättning, som enligt 2 § kungörelsen den 21 juli 1938 (nr 539) angående tilläggspris för mjölk från vissa nötkreatursbesättningar anses vara ställd under statlig kontroll med tuberkulin.

2 mom. Såsom villkor för införsel varom i 1 mom. sägs skall föreskrivas,

a) att djuret av den veterinär, som utfärdat där omförmälda intyg, förses med ett av medicinalstyrelsen fastställt märke, angivande att djuret ej reagerat vid undersökning med tuberkulin;

b) att införsel äger rum inom en månad från tillståndets meddelande.

13 §.

Införsel som i 11 § sägs av nötkreatur, avsett för slakt, må ej medgivas med mindre djuret föres till offentligt slakthus eller till kontrollslakteri.

14 §.

Har tillstånd meddelats jämlikt 11 § till införsel av nötkreatur såsom livdjur, må det ej inlastas i järnvägsvagn, i åkdon eller å fartyg, med mindre den som erhållit tillstånd till införseln till stationsföreståndaren, föraren av åkdonet eller fartygsbefälhavaren företer bevis om införseltillståndet. Beviset skall befordras till urlastningsstationen (bestämmelsestationen) och där behandlas på sätt i 15 § närmare föreskrives. Stationsföreståndare, förare av åkdon eller fartygsbefälhavare skall tillse dels att djuren äro i behörig ordning märkta och åtföljda av intyg som i 12 § avses dels ock att djuren uppställas, om införseln sker med järnväg eller landsvägsledes, i järnvägsvagn eller åkdon där andra nötkreatur icke äro uppställda, samt, om införseln sker med båt, väl avskilda från andra nötkreatur.

15 §.

Tillståndsbevis skall å urlastningsstation (bestämmelsestation) omhändertagas, då införseln sker med järnväg, av stationsföreståndaren samt, då införseln sker med båt eller landsvägsledes, av närmast vid gränsen boende kronobetjäning eller annan därtill av länsstyrelsen särskilt förordnad person.

Den till vilken tillståndsbeviset avlämnas åligger dels att tillse, att infört livdjur är i vederbörlig ordning märkt samt åtföljt av intyg som i 12 § avses dels ock att utan dröjsmål till länsveterinären i det län dit införseln ägt rum översända beviset, försett med intyg om när och var detsamma avlämnats.

Finner tjänsteman varom i första stycket förmäles förseelse mot 11—15 §§ i denna förordning vara begången, skall han om förhållandet ofördröjligen underrätta vederbörande länsveterinär.

Gemensamma bestämmelser.

16 §.

Slaktmärken som i 6 § avses skola genom medicinalstyrelsens försorg på rekvisition kostnadsfritt tillhandahållas förrättningsman.

17 §.

Högsta tillsynen över åtgärder till bekämpande av sjukdom som avses i denna förordning tillkommer medicinalstyrelsen.

Länsstyrelse skall vaka över att denna förordning noggrant tillämpas. Det åligger polismyndighet att biträda vid nämnda övervakning.

Vid allmänna vägar intill gränserna till tuberkulosfria och skyddade områden skola genom polismyndighetens försorg uppsättas tydliga anslag med uppgift om i 11 § avsedda införselsförbud.

18 §.

De närmare föreskrifter, som äro erforderliga för tillämpning av denna förordning, meddelas av medicinalstyrelsen.

19 §.

1 mom. Förseelse mot denna förordning eller enligt densamma meddelade föreskrifter straffes enligt allmänna strafflagen.

2 mom. Den, som utan vederbörligt tillstånd infört eller låtit införa nötkreatur till tuberkulosfritt eller skyddat område, have tillika förbrutit vad som sålunda olovligen införts eller, om detta icke kan tillrättaskaffas, dess värde.

Allmän åklagare åligger att verkställa beslag å egendom, som jämlikt denna förordning skall anses förbruten.

Nötkreatur som tages i beslag skall, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar, så snart ske kan nedslaktas, om möjligt å kontrollslakteri, och djurkroppen försäljas. Köpeskillingen skall, intill dess utslag fallit och vunnit laga kraft, nedsättas i allmänt förvar.

Vad som enligt denna förordning skall anses förbrutet tillfaller kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1940, från och med vilken dag kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 436) om införsel av nötkreatur till de sex nordligaste länen och Gotlands län skall upphöra att gälla.

I samband härmed har utskottet till behandling förehåft följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) I: 192 av herr *Nilsson, Bror*, vari hemställts,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 131 ville besluta

a) att veterinärs resekostnader vid undersökning med tuberkulin inom tuberkulofritt område skall gäldas av statsmedel, och

b) att anslaget till det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur höjes med 100,000 kronor;

2) I: 193 av herr *Carlström* likalydande med II: 249 av herr *Janson i Frändesta m. fl.*, vari hemställts,

att veterinärernas resekostnader vid tuberkulinundersökningar alltid böra täckas av statsmedel, såvitt angår gårdar under förslagsvis 25 hektar, samt

att vederbörande utskott måtte beräkna den behövliga ökningen i anslag och föreslå riksdagen motsvarande ökning av det i proposition nr 131 begärda förslagsanslaget.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för motionerna, hänvisas till dessa.

De bestämmelser, som för närvarande reglera det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur, tillkommo efter statsmakternas beslut i frågan vid 1934 års riksdag (prop. nr 121; jordbruksutskottets utl. nr 84; riksdagens skr. nr 287). De återfinnas till huvudsaklig del i tre den 30 juni 1934 i administrativ ordning utfärdade kungörelser: nr 402 om vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur (ändrad genom kungörelserna nr 836/1937 och 687/1938), nr 403 om åtgärder mot tuberkulos i juvret och könsorganen hos nötkreatur (ändrad genom kungörelsen nr 701/1938) samt nr 436 om införsel av nötkreatur till de sex nordligaste länen och Gotlands län. Till grund för propositionen till 1934 års riksdag hade legat en utredning verkställd av särskilt tillkallade sakkunniga (1929 års nötkreaturstuberkulossakkunniga), vilka den 21 oktober 1930 avgivit betänkande med förslag i ämnet (statens off. utr. 1930: 23).

Beträffande innehållet i dessa bestämmelser hänvisas till redogörelse i propositionen sid. 10—12.

Vid 1936 års riksdag (prop. nr 116; jordbruksutskottets utl. nr 57) beslöts, att såsom villkor för att mejeri skulle vara berättigat att erhålla prisutjämningsbidrag ur jordbrukets prisregleringsfond skulle gälla, att mejeri tillämpade sådan prisdifferentiering vid mjölkens betalning, att för mjölk, som härrörde från besättningar ställda under statlig kontroll med tuberkulin, skulle utgå tilläggspis med minst 0.4 öre för liter samt för mjölk, som härrörde från besättningar ställda under klinisk tuberkuluskontroll, skulle utgå tilläggspis med minst 0.2 öre för liter. Bestämmelser rörande dessa tilläggspis återfinnas numera i kungörelsen den 21 juli 1938 (nr 539), ändrad genom kungörelsen nr 698/1939.

I fråga om *resultaten av de åtgärder*, som åren 1934 och 1936 vidtagits för att stimulera anslutningen till det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur, har redogörelse lämnats i propositionen sid. 12—15.

Den 28 april 1939 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt verkställa utredning rörande ändring av bestämmelserna angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur.

I skrivelse den 22 januari 1940 ha styrelserna överlämnat betänkande angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa län m. m. Genom betänkandet ha framlagts dels förslag till åtgärder mot tuberkulos inom vissa län, bland annat de sex nordligaste länen och Gotlands län, dels ock förslag till vissa besparingsåtgärder. Styrelserna ha förklarat sig ha för avsikt att slutföra utredningsuppdraget före den 1 oktober 1940.

Över styrelsernas betänkande ha yttranden avgivits av järnvägsstyrelsen, statskontoret, riksräkenskapsverket, statens livsmedelskommission, veterinärhögskolans styrelse och lärarkollegium, länsstyrelserna i Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Göteborgs och Bohus, Kopparbergs, Gävleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens samt Norrbottens län, samtliga hushållningssällskaps förvaltningsutskott, Sveriges lantbruksförbund, veterinärläkarföreningen ävensom svenska veterinärföreningen för nötkreaturstuberkulosens bekämpande. Vid statens livsmedelskommissions yttrande har fogats utlåtande av svenska mejeriernas riksförening u. p. a. Länsstyrelserna ha vid sina yttranden fogat utlåtanden av länsveterinärerna i länen. Till länsstyrelsens i Västerbottens län yttrande har jämväl fogats utlåtande av landsfogden i länet. De flesta förvaltningsutskotten ha åberopat utlåtanden av föreståndarna för hushållningssällskapens tuberkulosavdelningar.

Medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen ha i skrivelse den 12 februari 1940 framlagt förslag angående pristillägg för mjölk härrörande från besättningar, ställda under statlig kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos.

Medicinalstyrelsens och lantbruksstyrelsens förslag av den 22 januari 1940 innebär i huvudsak följande:

Landet bör med hänsyn till bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur uppdelas i tre zoner, tuberkulosfria områden, skyddade områden och övriga områden.

Inom *tuberkulosfria områden* skall sjukdomen helt utrensas och avses att bestämmelser av tvingande natur skola där gälla. Detta torde bland annat böra innebära, att djurägarna måste tåla att varje tuberkulöst djur nedslaktas. Vid sådant förhållande synes det skäligt att staten gottgör djurägarna för därigenom åsamkad förlust. Alla djur inom sådant område böra stå

under kontroll i tuberkuloshänseende. Skyldighet att anmäla förekomst av tuberkulos bör åligga ej endast veterinär utan även djurägare, slaktare och andra vederbörande.

För närvarande gälla för vissa områden, att import till områdena av andra än reaktionsfria livdjur ej får äga rum. Sådana bestämmelser böra hädanefter gälla ej endast för de tuberkulosfria områdena utan därutöver för vissa andra områden, där tuberkulosbekämpandet nått relativt långt men ej så långt att de strängaste reglerna ännu lämpligen böra tillämpas. Sistnämnda områden föreslås av styrelserna skola benämnas *skyddade områden*. Själv bekämpandet av sjukdomen bör här i huvudsak allttjämt ske efter frivillig anslutning från djurägarnas sida. Förklaring att visst område skall i tuberkuloshänseende anses såsom skyddat torde få betraktas som en övergångsform i bekämpandet, innan man anser sig kunna helt bekämpa sjukdomen enligt tvångsföreskrifter.

Beträffande *övriga områden* skall bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur — bortsett från tuberkulos i juvret och könsorganen — bedrivas efter frivillig anslutning från djurägarnas sida.

Det frivilliga bekämpandet torde i princip allttjämt böra anordnas enligt de två hittills tillämpade metoderna, den Ostertagska metoden och den Bangska metoden. Reglerna för villkoren beträffande statsbidrag till detta bekämpande synas emellertid böra underkastas viss omarbetning. Härvidlag torde böra eftersträvas, att bekämpandet — i förhållande till kostnaderna för det allmänna och djurägarna — blir mera effektivt än för närvarande. I fråga om den kliniska tuberkuluskontrollen synes det styrelserna önskvärt, att övergången från denna kontrollform till tuberkulinkontrollen göres snabbare och smidigare. Olika sätt att uppmuntra isolerade ungdjursuppfödningar och rekryteringen av reaktionsfria djur böra prövas. Särskilt beträffande småbrukarna föreligga härvidlag problem, som måste lösas. Jämväl reglerna för tuberkulinkontrollen synas i vissa hänseenden böra göras mera effektiva. Styrelserna åsyfta härvid närmast, att vissa bestämmelser avseende undersökning med tuberkulin, märkning av reagerande djur samt intyg om reaktionsfrihet böra göras tvingande för att undvika missbruk. Förslag i dessa hänseenden äro under utarbetande och komma av styrelserna att framläggas i ett senare sammanhang.

I fråga om *motiveringen* till styrelsernas förslag hänvisas till propositionen sid. 17—40.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreaturen har under de senaste fem åren vunnit en alltmer ökad anslutning från djurägarnas sida. I synnerhet sedan år 1936 införts tilläggspris för mjölk, härrörande från besättningar anslutna till den statliga tuberkuluskontrollen, har djurägarnas intresse för tuberkulosbekämpandet starkt framträtt. Den föregående redogörelsen utvisar, att av landets 2.9 miljoner nötkreatur numera cirka 1.5 miljoner äro ställda under statlig kontroll med tuberkulin och 0.25 miljoner under klinisk tuberkuluskontroll. Sammanlagt torde alltså vid pass

60 procent av vår nötkreatursstock vara kontrollerad med hänsyn till förekomsten av tuberkulos.

Medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen ha i det nu framlagda betänkandet angående det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur föreslagit, att olika regler beträffande detta sjukdomsbekämpande skulle gälla inom skilda områden beroende på tuberkulosfrekvensen. Landet bör sålunda i detta hänseende indelas i tre olika områden: tuberkulosfria områden, skyddade områden och övriga områden. Beträffande tuberkulosfria områden föreslås, att sjukdomen skall helt utrensas och bekämpandet alltså ske efter tvingande regler. Införsel av tuberkulösa livdjur må icke äga rum till tuberkulosfria och skyddade områden. I fråga om landet i övrigt avses, att tuberkulosen alltjämt skall bekämpas efter frivillig anslutning från djurägarnas sida. Gränsdragningen mellan olika områden har icke avsetts att bli fastlåst, utan utrensningen skall systematiskt fortsätta, till dess landet i sin helhet är genomgånet.

Ifrågavarande plan för bekämpandet synes mig utgöra en framkomlig väg att slutligen helt utrota nötkreaturstuberkulosen inom landet. Förslagets principer ha också tillstyrkts eller lämnats utan erinran i samtliga däröfver avgivna yttranden. Jämväl jag anser mig kunna förorda detsamma såsom väl ägnat att föra sjukdomsbekämpandet ytterligare framåt. Genom att verkställa den fullständiga utrensningen område efter område torde bekämpandet i dess skärpta form kunna anordnas på sådant sätt, att det icke ytterligare ökar statsverkets utgifter. Därest lämpliga områden för rensningsaktionerna utväljas samt genomförandet anpassas efter föreliggande speciella förhållanden, lärer till och med en icke oväsentlig besparing i kostnaderna för bekämpandet kunna ernås. Om tvingande regler gentemot sjukdomen införas, torde nämligen kontrollen öfver att tuberkulos icke förekommer inom besättningarna i avsevärd grad kunna förenklas och kostnaderna därför i samma mån minskas. Då förekomsten av tuberkulos och anslutningen till kontrollen variera högst väsentligt i olika delar av landet, torde det ej heller erbjuda någon svårighet att utvälja de områden som omedelbart böra göras till föremål för utrensning. I den mån arbetet mot sjukdomen inom andra områden genom frivilliga åtgärder fortskrider, torde dessa böra medtagas i utrensningen.

I fråga om detaljer i förslaget ha i yttrandena vissa erinringar framställts och i anslutning till några av dessa erinringar torde jämkningar i de föreslagna bestämmelserna böra vidtagas.

Vidkommande till en början föreslagna benämningar å förevarande områden, tuberkulosfria och skyddade områden, ha i ett par yttranden anmärkningar framställts. För min del anser jag mig dock, då benämningarna synes för ändamålet väl användbara, kunna tillstyrka styrelsernas förslag.

Vad härefter angår bekämpandet torde inom de *tuberkulosfria områdena*, såsom styrelserna föreslagit, tvingande regler gentemot sjukdomen böra införas. Detta synes böra innebära att epizootilagens föreskrifter i princip bli

tillämpliga inom områdena. Bland annat måste den regeln gälla, att varje tuberkulöst djur nedslaktas.

Beträffande kontrollen över att tuberkulos icke förekommer inom tuberkulosfria områden biträder jag styrelsernas förslag, att densamma skall utövas dels genom slaktkontroll, dels ock genom återkommande undersökningar med tuberkulin. Det bör alltså åligga envar, vilken vid slakt eller eljest påträffar tuberkulos, att härom låta underrätta medicinalstyrelsen eller vederbörande veterinär. På medicinalstyrelsen ankommer sedermera att föranstalta om undersökning med tuberkulin av den eller de besättningar, som kunna antagas vara smittade av sjukdomen. Denna kontroll torde få anses effektiv i de områden, där djuren i allmänhet slaktas vid kontrollslakterier, vilket så vitt möjligt bör ske. Inom sådana områden åter, där hemmaslakt mera allmänt förekommer, synes kontrollen icke få anses lika säker. Oberoende av slaktkontrollen torde besättningarna emellertid tid efter annan böra kontrolleras genom undersökningar med tuberkulin. Styrelserna ha ansett, att dylika kontrollundersökningar, sedan alla besättningar inom visst område blivit undersökta och befunnits reaktionsfria, kunna ske med långa intervaller. På medicinalstyrelsen skulle få ankomma att bestämma längden av dessa intervaller under hänsynstagande till föreliggande omständigheter av olika slag. Såsom en genomsnittlig tid mellan undersökningarna ha styrelserna för de sex nordligaste länen och Gotlands län angivit tio år. I några yttranden har ifrågasatts lämpligheten av att låta så lång tid, som styrelserna antytt, förflyta mellan kontrollundersökningarna. Även jag anser mig böra uttala en viss tvekan i detta hänseende. Emellertid är jag ense med styrelserna därom, att det bör stå medicinalstyrelsen fritt att bestämma när tuberkulinundersökningar skola vidtagas. Jag förutsätter härvid att medicinalstyrelsen tillämpar bestämmelsen under beaktande av att kontrollåtgärderna bli effektiva. För stora delar av ifrågavarande områden, där tuberkulos förekommit allenast i mycket ringa omfattning och där vid en fortlöpande slaktkontroll tuberkulos ej heller påträffats annat än undantagsvis, torde kontrollundersökningarna med tuberkulin utan risk kunna uppskjutas lång tid. Det ligger i sakens natur att det i förväg svårigen låter sig göra att med absolut tillförlitlighet angiva hur långa dessa intervaller kunna göras.

Styrelserna föreslå att staten skall lämna ersättning till djurägarna för nötkreatur som utslås på grund av tuberkulos samt att det allmänna skall vidkännas ej endast utgifterna för veterinärundersökningar utan även veterinärernas resekostnader. Härvid ha styrelserna erinrat, att frågan om ersättning till djurägare för skada och förlust till följd av smittsamma husdjurssjukdomar gjorts till föremål för särskild utredning genom tillkallade sakkunniga (epizootisakkunniga), därvid försäkringsformen speciellt skall prövas. En slutgiltig lösning av förevarande spörsmål synes därför lämpligen böra ske i ett större sammanhang, när epizootisakkunnigas utredning och förslag föreligga. På grund härav ha styrelserna för närvarande endast

ansett sig böra föreslå en provisorisk lösning av ersättningsfrågan. Djurägarna skulle, utöver vad de kunde utvinna vid slakt av djuren, erhålla 50 kronor för djur under ett års ålder och 100 kronor för övriga djur, med rätt för Kungl. Maj:t att i särskilda fall medgiva högre ersättning. Statskontoret har för sin del icke kunnat förorda högre ersättning för djur över ett års ålder än 75 kronor samt har förklarat, att lägre belopp bör fastställas icke blott för djur under ett år utan även för djur över viss ålder, förslagsvis sex år. Vidare anser statskontoret att veterinärernas resekostnader böra gäldas av djurägarna själva. Sedan själva utrensningen verkstälts, torde det — framhåller statskontoret — vara rimligt att djurägarna själva få svara även för förluster genom nedslaktning av tuberkulösa djur.

Frågan om i vilken utsträckning staten bör ersätta djurägare för förluster och kostnader i anledning av ett tvångsvis genomfört bekämpande av tuberkulos synes vara tveksam. Såsom statskontoret framhållit torde ifrågavarande åtgärder i längden vara av den största ekonomiska betydelse för djurägarna, i all synnerhet därest helt och hållet tuberkulosfria områden kunna åstadkommas. Å andra sidan kan det förefalla rimligt, att full ersättning lämnas när staten ingriper med tvingande åtgärder. Även om jag i princip kan ansluta mig till sist angivna uppfattning, synes ersättningsrätten, såsom styrelserna framhållit, böra bedömas något annorlunda när det gäller nedslaktning av djur behäftade med en kronisk sjukdom som tuberkulos än om utslagningen föranletts av en akut, i regel icke obotlig sjukdom, t. ex. mul- och klövsjuka. Enligt mitt förmenande synes spörsmålet i allt fall böra lösas på sådant sätt, att även djurägaren får vidkännas någon del av kostnaderna. Vad först angår ersättningen för utslagna djur torde styrelsernas såsom provisoriskt betecknade förslag med fasta ersättningar få anses innebära en godtagbar lösning. Ersättning bör alltså utgå med 50 kronor för djur under ett års ålder och med 100 kronor för övriga djur. Att härutinnan bestämma en generell lägre ersättning jämväl för djur över viss ålder kan jag icke förorda. Vid den av statskontoret föreslagna högsta åldern för den högre ersättningen anses en ko ur produktionssynpunkt vara mest värdefull. Genom ett system med fasta ersättningar vinnes bland annat den obestridda fördelen, icke minst ur kostnadssynpunkt, att ett värderingsförfarande undviks. Ägare till mera värdefulla besättningar böra i regel kunna skydda sig mot förlust genom försäkringar. Undantagsvis torde Kungl. Maj:t härjämte böra äga rätt att medgiva högre gottgörelse. I sådana fall syntes det böra ankomma på sökanden att själv förebringa erforderlig utredning om djurets värde. Rätten till ersättning för utslagna djur torde böra kvarstå även sedan den egentliga utrensningssaktionen avslutats, vilket uppenbarligen även varit styrelsernas avsikt. Däremot kan jag icke tillstyrka, att ifrågavarande ersättningar, såsom förvaltningsutskottet i Västernorrlands län förordat, i vissa fall skulle kunna utbetalas retroaktivt för djur som utslagits innan de nu föreslagna bestämmelserna trätt i kraft. Vidkommande ersättningarna till veterinärerna för själva undersökningarna biträder jag styrelsernas förslag, att dessa skola gäldas av all-

männa medel. Veterinärernas resekostnader torde däremot, i anslutning till vad statskontoret yttrat, i regel böra erläggas av djurägarna själva. Emellertid synes det i vissa fall vara obilligt att låta dessa kostnader drabba djurägarna. Sådana resor, som föranletts av att tuberkulos påträffats vid slaktkontroll och alltså ligga vid sidan av de resor, som påkallas för den egentliga utrensningen eller för de återkommande normala kontrollåtgärderna, synas skäligen böra åvila det allmänna. Det torde få ankomma på medicinalstyrelsen att föreskriva, när resorna skola gäldas av allmänna medel. Kostnaderna för sådana resor, som föranledas av regelbundet återkommande undersökningar, torde med hänsyn till att dessa kunna ordnas såsom massundersökningar vanligen icke uppgå till mera betungande belopp. I ömmande fall synes medicinalstyrelsen böra äga befogenhet medgiva att undantagsvis jämväl dessa resekostnader helt eller delvis skola gäldas av allmänna medel.

Jag är ense med styrelserna därom, att som regel varje reagerande djur inom de tuberkulosfria områdena skall nedslaktas. I detta sammanhang anser jag mig böra understryka styrelsernas uttalande därom, att endast sådana djur som äro behäftade med tuberkulos av bovint slag eller med tuberkulos av annat slag i smittfarlig form må nedslaktas. Jag förutsätter att medicinalstyrelsen i de tillämpningsföreskrifter, som torde böra utfärdas, kommer att meddela erforderliga bestämmelser i detta hänseende och jämväl närmare angiver vad som bör menas med att nötkreatur reagerar för tuberkulin.

Styrelserna ha vidare föreslagit att, då mer än 50 procent av djur över två års ålder i en besättning reagera, det skall få ankomma på medicinalstyrelsen att avgöra i vilken utsträckning jämväl icke reagerande djur skola nedslaktas. Såsom motivering till detta stadgande ha styrelserna anfört att, om ett större antal djur inom en besättning reagerar, man torde ha anledning misstänka att samtliga äldre djur äro infekterade, ehuru en del av dem tillfälligtvis icke visa reaktion. I sådant fall skall dock anstånd med nedslaktning kunna medgivas under högst sex månader. Enligt länsveterinären i Kopparbergs län borde medicinalstyrelsen äga besluta om nedslaktning av icke reagerande djur så snart ett större antal djur inom en besättning reagerar, alltså oberoende av om detta antal uppgår till 50 procent av antalet djur i besättningen.

I likhet med styrelserna anser jag det icke ändamålsenligt att meddela generella föreskrifter beträffande detta spörsmål. I vilken omfattning icke reagerande djur skola nedslaktas, bör vara beroende på djurens ålder, anledningen till sjukdomens förekomst i besättningen samt tuberkulosens allmänna utbredning inom området. Jag finner det i varje fall icke erforderligt att medgiva medicinalstyrelsen rätt att förordna om nedslaktning av icke reagerande djur såvida icke minst hälften av djuren över två års ålder visa reaktion. Lämpligt synes däremot vara att medicinalstyrelsen i sist angivna fall äger möjlighet att förordna om nedslaktning av samtliga djur i besättningen, alltså även ungdjur. Jag förutsätter självfallet att medicinalstyrelsen tillämpar dessa bestämmelser med all försiktighet så att inga djur

onödigtvis nedslaktas. Har anstånd med nedslaktning av icke reagerande djur medgivits, bör möjlighet givetvis finnas att taga nedslaktningsbeslutet under förnyat övervägande, därest skäl därtill föranleda.

Att regeln om obligatorisk nedslaktning av reagerande djur inom tuberkulosfritt område bör upprätthållas med största möjliga stränghet torde ligga i sakens natur. Emellertid synas, såsom styrelserna framhållit, fall kunna inträffa, då en nedslaktning måste framträda såsom i viss mån orimlig. Styrelserna ha därför velat lämna öppet för medicinalstyrelsen att meddela dispens från denna regel. En sådan föreskrift synes mig välbetänkt och torde göra det möjligt att bevara särskilt värdefulla avelsdjur, som visserligen reagerat men icke äro smittfarliga. Detta torde kunna ske antingen genom att föra djuret till en icke reaktionsfri besättning utom det tuberkulosfria området eller genom att hålla djuret i en isolerad besättning inom området.

Såsom styrelserna anført måste i detta sammanhang jämväl uppmärksammas den fara för infektion av nötkreatursbesättningar som förekomsten av andra husdjur såsom svin, får, getter och höns i ladugården innebär. Självfallet är den minsta fordran som härvidlag kan uppställas, att reagerande svin, får och getter icke få uppställas i samma ladugård som nötkreatur samt att fjäderfän icke få gå lösa i ladugården. I några yttranden har föreslagits att kontrollen över denna regels upprätthållande skulle göras mera effektiv än vad styrelserna funnit nödigt. Sålunda anser ett förvaltningsutskott att kontroll över införseln av djur borde omfatta jämväl smågrisar.

Även om en sådan utvidgning av kontrollen givetvis kan ha sin betydelse, torde den erfarenhet som man hittills erhållit beträffande andra husdjurs smittfarlighet för nötkreatur knappast motivera alltför omfattande och dyrbara kontrollåtgärder. Det synes mig därför fullt tillräckligt om sådana djur, som äro uppställda i samma ladugård som nötkreatur, undersökas med tuberkulin i samband med undersökning av nötkreatur i de fall, när veterinär så finner erforderligt. Ej heller i fråga om get torde, såsom styrelserna avsett, böra meddelas strängare föreskrifter. Ersättning till djurägare för reagerande djur torde i förevarande fall icke behöva utgå, då det synes kunna stå djurägaren fritt att undvika nedslaktning genom att förflytta sådana djur till annat djurstall än ladugården. På medicinalstyrelsen torde det få ankomma att på lämpligt sätt hålla veterinärerna underrättade om förevarande djurs smittfarlighet och meddela erforderliga anvisningar rörande tuberkulinundersökningar. Jag förutsätter att medicinalstyrelsen alltjämt har uppmärksamheten riktad på detta spörsmål och, när så anses erforderligt, påkallar vidtagandet av ytterligare skyddsåtgärder.

I överensstämmelse med vad som föreslagits i några yttranden torde icke i en författning, som antages av riksdagen, böra angivas vilka områden som skola hänföras till tuberkulosfria och skyddade. Såsom styrelserna torde ha avsett bör det i stället få ankomma på Kungl. Maj:t att i administrativ ordning besluta i dessa frågor, beträffande tuberkulosfria områden efter gemensam framställning från medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen.

Ehuru jag alltså först därest riksdagen bifaller förevarande förslag lärer ha att anmäla frågan om vilka områden som böra hänföras till tuberkulosfria områden, torde jag böra omnämna styrelsernas förslag jämväl i detta hänseende så att riksdagen beredes tillfälle att bedöma därav föranledda kostnader för statsverket.

Styrelserna föreslå att Gotlands län samt de sex nordligaste länen omedelbart hänföras till tuberkulosfria områden. Gotlands län torde redan nu på grund av en under slutet av år 1939 vidtagen utrensning vara helt fritt från tuberkulos. I de sex nordligaste länen ha styrelserna beräknat antalet reagerande djur till något över 1,600. De sammanlagda utgifterna för en total utrensningsaktion i dessa län uppgå enligt styrelsernas beräkningar till i runt tal 500,000 kronor. I dessa kostnader ha inräknats utgifter för utslagning av djur med 162,600 kronor samt utgifter för tuberkulinundersökning, inberäknat resekostnader för veterinärerna, av cirka 150,600 inom dessa län icke förut undersökta djur. I genomsnitt skall varje djur undersökas två gånger utom i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, där i allmänhet en undersökning ansetts vara tillfyllest. Bekostas veterinärernas resor, såsom jag förordat, av djurägarna själva, torde de totala kostnaderna för utrensningsaktionen icke behöva uppgå till mer än ungefär 400,000 kronor.

Enligt gällande grunder för statsbidrag till det frivilliga bekämpandet av tuberkulos uppgå statens årliga utgifter för detta bekämpande i de sex nordligaste länen och Gotlands län med i runt tal 447,000 anslutna djur till omkring 150,000 kronor. Sedan samtliga 587,000 djur i dessa län ställts under tuberkulinkontroll, såsom förutsatts i förslaget, skulle de årliga utgifterna för tuberkulinundersökningar uppgå till allenast cirka 60,000 kronor under förutsättning att dessa undersökningar icke behöva verkställas oftare än vart tionde år i stället för nu vart tredje. Härigenom skulle alltså uppkomma en icke oväsentlig besparing. Till dessa utgifter komma emellertid kostnader för extra undersökningar, föranledda av slaktkontrollen, och för kliniska undersökningar. Dessa utgifter torde emellertid icke behöva uppgå till mera avsevärda belopp.

Verkställes utrensningen på en tid av fyra år, som styrelserna närmast torde åsyfta, skulle årskostnaderna härför enligt mina beräkningar uppgå till omkring 100,000 kronor. Utrensningen skulle alltså kunna genomföras för en kostnad, som med 50,000 kronor understiger statens nuvarande årliga utgifter för tuberkulosbekämpandet i dessa län. Enligt styrelsernas förmenande skulle kontrollundersökningarna i stort sett kunna utan olägenhet anstå under den tid utrensningen pågår, varigenom en omedelbar besparing i statens utgifter för tuberkulosbekämpandet skulle uppkomma.

Länsstyrelsen och länsveterinären i Kalmar län ävensom förvaltningsutskottet i detta läns södra hushållningssällskap ha föreslagit, att jämväl Öland omedelbart skall hänföras till tuberkulosfritt område. Efter vad jag under hand inhämtat från medicinalstyrelsen torde antalet reagerande djur på Öland icke överstiga 400. Kostnaderna för utslagning av dessa djur skulle alltså enligt föreslagna ersättningsregler uppgå till högst 40,000 kronor.

Vid bestämmande av omfattningen utav de utrensningsaktioner, som i nuvarande läge böra genomföras, torde stor hänsyn böra tagas till tillgången på foder och slaktdjur. I de fall då en utrensning även med hänsyn till foderbrist eller på grund av efterfrågan på kött ställer sig önskvärd, torde enligt mitt förmenande i första hand böra tillses, att tuberkulösa djur inom områden som kunna hänföras till de tuberkulosfria bliva medtagna.

Vad styrelserna anfört i fråga om *införsel av nötkreatur till tuberkulosfria och skyddade områden* kan jag i stort sett biträda. De regler som nu gälla för införsel av nötkreatur till de sex nordligaste länen och Gotlands län torde alltså hädanefter böra gälla för tuberkulosfria och skyddade områden.

Den skärpning av påföljderna för överträdelse av ifrågavarande bestämmelser som styrelserna föreslagit, nämligen att insmugglade djur skola vara förbrutna, finner jag välbetänkt. Emellertid anser jag, i likhet med vad som framhållits i flera yttranden, att hela värdet av förbrutet gods bör tillfalla kronan. Åklagare och angivare torde alltså icke böra tillerkännas någon andel i sådant gods.

Enligt gällande och föreslagna regler skall tillstånd till införsel av djur meddelas av vederbörande länsstyrelse. I likhet med svenska veterinärförbundet för nötkreaturstuberkulosens bekämpande anser jag emellertid att sådana tillstånd i stället böra meddelas av medicinalstyrelsen. Jämväl beträffande ytterligare några detaljer i förslaget i denna del torde mindre jämkningar böra verkställas. Sålunda bör, såsom påyrkats i ett par yttranden, tillstånd till införsel av slaktdjur endast få lämnas, om djuren skola föras till slakthus eller kontrollslakteri. För att tillstånd skall få lämnas till införsel av livdjur kräver förslaget att djuren härröra från reaktionsfri besättning och vid två på varandra följande tuberkulinundersökningar icke visat reaktion. Beträffande djur under sex månader torde det dock, såsom anmärkts i flera yttranden, vara tillfyllest med en sådan undersökning. I detta sammanhang anser jag mig böra påpeka, att i de intyg, som veterinär har att utfärda rörande till införsel till tuberkulosfritt och skyddat område avsett livdjur, jämväl lämnas en så utförlig beskrivning å djurets färg som möjligt.

Järnvägsstyrelsen har för sin del icke kunnat biträda vissa i förslaget gjorda skärpningar rörande kontrollen över införselbestämmelsernas efterlevnad och har ej heller ansett sig kunna tillstyrka att, om införseln sker med järnväg, djuren uppställas i särskild järnvägsvagn. Med hänsyn till betydelsen av att tuberkulosfria och skyddade områden verkligen skyddas mot införsel av tuberkulösa djur anser jag mig dock böra tillstyrka vad styrelserna i detta hänseende förordat.

Enligt styrelsernas förslag skola till *skyddade områden* omedelbart hänföras landskapen Småland, Öland och Blekinge samt av Göteborgs och Bohus län den del som ligger norr om Nordre älv ävensom Öckerö och Styrös socknar. I några yttranden ha önskingar framställts om att till skyddade områden även skulle räknas Hallands skogsbygd, landskapet Dalsland och

Värmlands skogsbygd. I enlighet med vad jag redan anfört torde denna fråga böra underställas Kungl. Maj:t först därest riksdagen bifaller nu framlagda förslag i övrigt. Emellertid anser jag mig redan i detta sammanhang böra framhålla att, då det gäller att fastställa gränserna för skyddade områden, det i allmänhet torde vara nödvändigt att följa den administrativa indelningen. Jag anser mig härvid särskilt böra understryka vad styrelserna anfört om den roll i fråga om spridande av smittsamma husdjurssjukdomar över huvud taget livdjurshandeln spelar. Då denna frågas ordnande är ett framträdande djurägarintresse synes det, som styrelserna framhållit, ligga nära till hands, att djurägarna själva på frivillighetens väg genom hushållningssällskapen eller andra organisationer söka åstadkomma en sådan anordning för livdjurshandeln, som ur skilda synpunkter kan anses tillfredsställande. Först när en godtagbar lösning av detta spörsmål ernåtts, torde kunna övervägas att vid fastställande av gränser för skyddade områden mera allmänt frångå den administrativa indelningen.

De av styrelserna föreslagna *besparingsåtgärderna* kunna av mig tillstyrkas. Enligt styrelsernas beräkningar skulle kostnaderna för ifrågavarande verksamhet kunna minskas med i runt tal 300,000 kronor, vilket belopp lika fördelas på bekämpandet enligt den Bangska och den Ostertagska metoden. I likhet med styrelserna vill jag understryka, att strävandena att befria och bevara våra kreatursbesättningar från sjukdomar, som nedsätta djurens avkastningsförmåga, under tider, då knapphet på livsmedel kan tänkas uppkomma, snarare böra mottagas med ökad än minskad förståelse. De av styrelserna förordade besparingarna synas även kunna genomföras utan att själva bekämpandet äventyras. Till en del betingas besparingarna av minskad tillgång på veterinära arbetskrafter på grund av militära inkallelser. I ett hänseende ha de härutinnan föreslagna åtgärderna stött på motstånd i några yttranden. Enligt styrelsernas förslag skall det få ankomma på medicinalstyrelsen att vägra besättning anslutning till den kliniska tuberkuloskontrollen. Härigenom åsyftas att, i den omfattning så kan anses lämpligt, förmå djurägare att övergå från den kliniska kontrollen till tuberkulinkontrollen. Gentemot detta förslag har anmärkts att därigenom sådana inskränkningar kunde åstadkommas i den kliniska kontrollen som skulle äventyra tuberkulosarbetet i stort. För min del finner jag förslaget jämväl i denna del välbetänkt. Då statens utgifter för den kliniska kontrollen ställa sig åtta gånger så höga som utgifterna för tuberkulinkontrollen, torde ett överförande av besättningar från den kliniska kontrollen till tuberkulinkontrollen, i den utsträckning så kan anses lämpligt, vara önskvärd. Självfallet måste ett sådant överförande ske med varsamhet, och medicinalstyrelsen torde icke böra äga meddela beslut i sådan fråga utan att dessförinnan ha inhämtat yttrande från hushållningssällskapets förvaltningsutskott eller tuberkulosstyrelse. Enligt mitt förmenande bör det stå djurägare fritt att på egen bekostnad låta sin besättning kvarstå i den kliniska kontrollen även om besättningen är ansluten till tuberkulinkontrollen.

I fråga om *statsanslag* för ifrågavarande verksamhet skulle enligt medicinalstyrelsens tidigare beräkningar för budgetåret 1940/41 erfordras ett belopp av 2,000,000 kronor. Som jag förut erinrat, har anslaget i huvudtiteln beräknats till 1,800,000 kronor. I anslutning till angivna besparingsåtgärder torde anslaget emellertid icke behöva uppföras med högre belopp än 1,700,000 kronor.

De av mig ovan förordade bestämmelserna ha sammanfattats i ett inom jordbruksdepartementet utarbetat förslag till *förordning angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa områden*, vilket torde böra underställas riksdagen för antagande.

Därest riksdagen bifaller vad jag här föreslagit, torde jag få anmäla därav föranledda ändringar i kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 402) om vissa åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur.

Styrelserna ha i förevarande betänkande ävensom i skrivelse den 12 februari 1940 framlagt förslag till vissa ändrade bestämmelser angående *pristilllägg för mjölk* härrörande från besättningar, ställda under statlig kontroll med hänsyn till förekomsten av tuberkulos. Förslaget i denna del innebär bland annat att pristilläggen hädanefter skola tagas ur de prisutjämningsbidrag som utbetalas för produktmjölk ur jordbrukets prisregleringsfond. Denna fråga torde därför få underställas Kungl. Maj:t i samband med jordbruksregleringen för nästa budgetår.»

Då statsmakterna år 1934 fastställde nu gällande grunder för det statsunderstödda bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur angavs såsom riktlinjer för statens fortsatta medverkan till bekämpandet, att, om än sjukdomens fullständiga utrotande uppställles såsom målet för strävandena på ifrågavarande område, ansträngningarna dock, åtminstone för det dåvarande, i främsta rummet torde böra inriktas på bekämpandet av sjukdomen i dess smittfarliga form. Den synnerligen starka utveckling, tuberkulosbekämpandet tagit efter år 1934, gör att problemen nu och då givetvis icke äro desamma. Då utgjorde antalet djur, som ställts under kontroll i tuberkuloshänseende, endast en bråkdel av totalantalet djur i landet. Nu äro omkring 60 procent av landets nötkreatur underkastade sådan kontroll. I detta läge torde man icke längre i främsta rummet böra inrikta ansträngningarna på bekämpandet av sjukdomen i dess smittfarliga form. Då man i stora områden kommit så långt, att man står sjukdomens fullständiga utrotande mycket nära, bör åtminstone i dessa områden med framgång kunna genomföras en utrensning av sjukdomen.

Det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget, som i väsentliga delar bygger på ett av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen gemensamt avgivet betänkande, utgår också från att man bör söka utrensa sjukdomen inom sådana områden, där bekämpandet hunnit längst. Denna utrensningsaktion är icke avsedd att låsas fast utan bör få fortskrida systematiskt till dess hela

Utskottet.

landet är genomgånet. Enligt förslaget skall landet med hänsyn till bekämpandet av tuberkulos hos nötkreatur indelas i tre områden: tuberkulosfria områden, skyddade områden och övriga områden. Inom tuberkulosfria områden avses att sjukdomen helt utrensas och att bestämmelser av tvingande natur där skola gälla. Införsel av tuberkulösa livdjur föreslås icke skola få äga rum vare sig till tuberkulosfria eller till skyddade områden. Beträffande landet i övrigt skall bekämpandet av sjukdomen — bortsett från tuberkulos i juvret och könsorganen — bedrivas efter frivillig anslutning från djurägarnas sida. Reglerna för det frivilliga bekämpandet skola av styrelserna omarbetas och förslag i detta hänseende kommer att framläggas senare.

Den av Kungl. Maj:t förordade planen för ett framtida bekämpande av nötkreaturstuberkulosen synes utskottet väl ägnad att föra detta bekämpande ytterligare framåt. Förslaget är inriktat på att utnyttja de framsteg, som vunnits genom nuvarande åtgärder. Av särskild vikt torde nämligen — som styrelserna framhållit i sitt betänkande — vara, att effektiva anordningar vidtagas för att bevara de besättningar som rensats från sjukdomen fria från densamma. När sjukdomsbekämpandet nått den betydande omfattning det för närvarande har, måste strävandena, jämsides med att man söker öka anslutningen till bekämpandet från kreatursägarnas sida, särskilt inriktas på att skydda friska besättningar från infektion. Föreslagna regler för tuberkulosfria och skyddade områden, där det största antalet friska besättningar återfinnas, synas böra möjliggöra ett tillfredsställande skydd i detta hänseende. Utskottet anser sig alltså böra i princip förorda förslagets genomförande.

Vidkommande förslagets detaljer och då först de regler, som avses skola gälla för *tuberkulosfria områden*, innebära dessa bland annat, att kontrollen över att tuberkulos icke förekommer inom områdena skall ske dels genom slaktkontroll vid kontrollslakterierna dels ock genom återkommande undersökningar med tuberkulin. Vidare skall det där ankomma ej endast på veterinärer utan även på djurägare, slaktare och andra vederbörande att omedelbart anmäla förekomst av tuberkulos. Ädagaläggas genom slaktkontrollen att tuberkulos förekommer inom viss besättning eller har man eljest anledning antaga att sådan sjukdom föreligger, skall medicinalstyrelsen förordna om undersökning med tuberkulin av den eller de besättningar som kunna antagas vara misstänkta. Eljest innebär förslaget att, sedan samtliga besättningar inom tuberkulosfria områden genomgått med tuberkulinundersökningar, sådana undersökningar normalt skola ske endast efter långa intervaller. På medicinalstyrelsen skulle få ankomma att bestämma längden av dessa intervaller under hänsynstagande till föreliggande omständigheter av olika slag. Utskottet förutsätter härvid, i likhet med departementschefen, att medicinalstyrelsen tillämpar bestämmelsen under beaktande av att kontrollåtgärderna bli effektiva.

Enligt styrelsernas förslag skall staten lämna ersättning till djurägarna

för nötkreatur som utslås på grund av tuberkulos samt vidkännas ej endast utgifterna för veterinärundersökningar utan även veterinärernas resekostnader. Djurägarna skulle, utöver vad de kunde utvinna vid slakt av djuren, erhålla 50 kronor för djur under ett års ålder och 100 kronor för övriga djur, med rätt för Kungl. Maj:t att i särskilda fall medgiva högre ersättning. Statskontoret har icke kunnat förorda högre statsersättning för djur över ett års ålder än 75 kronor samt har förklarat, att lägre ersättning hör fastställas icke blott för djur under ett år utan även för djur över viss ålder, förslagsvis sex år. Vidare anser statskontoret att veterinärernas resekostnader böra gäldas av djurägarna själva. Sedan den egentliga utrensningen av sjukdomen verkställt, torde det enligt statskontorets uppfattning vara rimligt att djurägarna själva få svara även för förluster genom nedslaktning av tuberkulösa djur. Kungl. Maj:ts förslag härutinnan överensstämmer i stort sett med vad styrelserna föreslagit. Veterinärernas resekostnader torde dock, efter vad departementschefen yttrat, i regel böra erläggas av djurägarna. Emellertid anser departementschefen det i vissa fall vara obilligt att låta dessa kostnader drabba djurägarna. Sådana resor, som föranletts av att tuberkulos påträffats vid slaktkontroll och alltså ligga vid sidan av de resor, som påkallas för den egentliga utrensningen eller för de återkommande normala kontrollåtgärderna, synas departementschefen skäligen böra åvila det allmänna. Det skulle få ankomma på medicinalstyrelsen att föreskriva, när resorna skulle gäldas av allmänna medel. Kostnaderna för sådana resor, som föranledas av regelbundet återkommande undersökningar, torde med hänsyn till att dessa kunna ordnas såsom massundersökningar vanligen icke uppgå till mera betungande belopp. I ömmande fall anser departementschefen, att medicinalstyrelsen bör äga befogenhet medgiva att undantagsvis jämväl dessa resekostnader helt eller delvis skola gäldas av allmänna medel. I motionen I: 192 yrkas, att samtliga resekostnader för veterinärerna gäldas av allmänna medel, samt i motionerna I: 193 och II: 249, att dessa kostnader täckas av allmänna medel i vad avser gårdar under förslagsvis 25 hektar.

Utskottet anser sig för sin del i huvudsak kunna tillstyrka departementschefens förslag i ersättningsfrågorna. Beträffande veterinärernas resekostnader torde staten till en början böra gälta sådana resor, vilka icke påkallas för den egentliga utrensningen av sjukdomen eller för de återkommande normala kontrollåtgärderna. Utskottet förmenar alltså, att staten alltid bör gälta sådana resor som föranletts av att tuberkulos påvisats eller misstänkes förekomma inom viss besättning, vare sig detta sker på grund av slaktkontrollen eller annat förhållande. I fråga om kostnaderna för sådana resor åter, som föranledas av regelbundet återkommande undersökningar, hyser utskottet i likhet med departementschefen den uppfattningen att dessa endast undantagsvis i ömmande fall helt eller delvis böra gäldas av allmänna medel. Med ömmande fall torde här närmast böra avses sådana, då kostnaderna, i jämförelse med vad djurägare i allmänhet ha att i detta hänseende erlægga, uppgå till mera avsevärda belopp samt det är fråga om

ägare till eller brukare av mindre gårdar. Styrelserna ha beräknat att ifrågavarande resekostnader i genomsnitt uppgå till 50 öre för varje undersökt djur. Det synes utskottet skäligt, att staten alltid gäldar vad som i resekostnader överstiger en krona för undersökt djur inbegripet bägge resorna. Genom denna regel skulle en ägare till exempelvis fem djur vid dessa sällan återkommande undersökningar ha att gälda högst fem kronor. Då större gårdar knappast torde vara så avlägset belägna att resekostnaderna för dem skulle överstiga angivna belopp för undersökt djur, synes regeln endast komma att gynna ägare till mindre djurbesättningar. Det torde få ankomma på medicinalstyrelsen att på lämpligt sätt bringa dessa ersättningsregler till djurägarnas kännedom. Genom det nu anförda har utskottet jämväl angivit sin ståndpunkt till motionerna.

Enligt förslaget må undersökning med tuberkulin av nötkreatur i tuberkulosfritt område ej verkställas utan medicinalstyrelsens medgivande. Såsom skäl för en sådan regel har angivits, att erfarenheten givit vid handen att dylika undersökningar ofta ha ett syfte, som icke står i överensstämmelse med det allmännas intressen, och ej sällan leda till resultat, som äventyra allmänhetens förtroende för tuberkulinmetoden. Förbudet har alltså uppställts för att detta viktiga kontrollmedel icke skall missbrukas. Självfallet bör — såsom styrelserna framhållit i sitt betänkande — sådan undersökning icke förvägras djurägare, så snart ändamålet därmed icke kan anses äventyra bekämpandet av sjukdomen, t. ex. om han önskar en extra kontroll över sin besättning eller åstundar att försälja något djur från sin besättning.

Vidkommande föreslagna bestämmelser i fråga om tuberkulosfria områden i övrigt har utskottet intet att erinra.

Kungl. Maj:ts förslag i fråga om *införsel av nötkreatur till tuberkulosfria och skyddade områden* innebär bland annat, att i stort sett de regler, som nu gälla för införsel av nötkreatur till de sex nordligaste länen och Gotlands län, hädanefter skola gälla för tuberkulosfria och skyddade områden.

För att överträdelser av ifrågavarande regler skola kunna beivras på ett effektivt sätt har föreslagits den skärpning av påföljderna, att insmugglade djur skola vara förbrutna. Det skulle åligga allmän åklagare att verkställa beslag å sådana djur. Nötkreatur som tagas i beslag avses skola nedslaktas så fort ske kan, där ej länsstyrelsen annorlunda förordnar.

För sådana områden där regler av ifrågavarande beskaffenhet tidigare icke varit gällande kan det synas tveksamt att låta bestämmelserna bli tillämpliga så snart som den 1 juli 1940. Det torde nämligen ligga i sakens natur, att föreskrifternas innebörd böra på lämpligaste sätt bringas till allmänhetens kännedom innan de göras gällande inom visst område. Utskottet förutsätter att så kommer att ske.

Beträffande föreslagna bestämmelse om omedelbar nedslaktning av beslagtagna djur synes det utskottet angeläget, att länsstyrelserna, som skulle äga befogenhet att medgiva undantag från denna bestämmelse, tillse, att en ome-

delbar nedslaktning såvitt möjligt icke kommer att ske i andra fall än då man har grundad anledning antaga att den som infört djuren kommer att fällas till ansvar för överträdelsen. Enligt 19 kapitlet 17 § andra stycket strafflagen förutsättes för ådömande av straff att den tilltalade veterligen brutit mot ifrågavarande bestämmelser. I domstolspraxis torde denna föreskrift ha tolkats så att faktisk kännedom om bestämmelsen kräves för fällande dom.

Vad härefter angår vilka områden som böra hänföras till tuberkulosfria och skyddade innebär förslaget, att det skall få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan besluta i administrativ ordning, i fråga om tuberkulosfritt område dock endast på gemensam framställning av medicinalstyrelsen och lantbruksstyrelsen samt efter hörande av vederbörande hushållningssällskap. Styrelserna ha föreslagit, att de sex nordligaste länen samt Gotlands län omedelbart hänföras till tuberkulosfria områden samt att Jönköpings län, Kronobergs län, Kalmar län och Blekinge län ävensom av Göteborgs och Bohus län den del som ligger norr om Nordre älv samt Öckerö och Styrsö socknar hänföras till skyddade områden. Utrensningen inom förstnämnda sju län av kvarvarande tuberkulösa djur, vilka endast torde uppgå till något över 1,600, har med föreslagna regler beräknats draga en kostnad om 400,000 kronor, som skulle fördelas på fyra år, eller alltså utgöra 100,000 kronor för år. Enligt gällande grunder för statsbidrag till det frivilliga bekämpandet av tuberkulos uppgå statens årliga utgifter för bekämpandet i dessa län för närvarande till omkring 150,000 kronor. Under den tid utrensningen pågår skulle enligt styrelsernas förmenande kontrollundersökningar med tuberkulin i dessa områden i stort sett utan olägenhet kunna anstå. Härigenom skulle utrensningen kunna genomföras så, att en omedelbar besparing i statens utgifter för tuberkulosbekämpandet skulle uppkomma. Utskottet har icke funnit anledning att för sin del framställa någon erinran mot vad styrelserna i dessa hänseenden föreslagit. Emellertid anser sig utskottet böra framhålla att, då det gäller att fastställa gränserna för ifrågavarande områden, det i allmänhet, åtminstone för närvarande, torde vara nödvändigt att följa den administrativa indelningen. I anslutning till vad utskottet här ovan anfört torde förevarande bestämmelser icke omedelbart böra göras tillämpliga för sådana områden, där införselregler tidigare icke varit gällande. Kungl. Maj:ts föreskrifter i sådant hänseende synas därför böra träda i kraft först vid en senare tidpunkt än den 1 juli 1940, exempelvis den 1 januari 1941.

Vad departementschefen anfört i fråga om *besparingsåtgärder* samt *statsanslag* har icke föranlett någon utskottets erinran.

Utskottets granskning av det vid propositionen fogade förslaget till *förordning angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa områden* har icke givit utskottet anledning till anmärkning.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

A) att riksdagen må med bifall till förevarande proposition

1) antaga det vid propositionen fogade förslaget till *förordning angående bekämpande av tuberkulos hos nötkreatur inom vissa områden*,

2) till *Förekommande och hämmande av smittsamma husdjurssjukdomar: Åtgärder mot tuberkulos hos nötkreatur* för budgetåret 1940/41 under nionde huvudtiteln anvisa ett *förslagsanslag* av 1,700,000 kronor;

B) att motionen I: 192, i den mån den ej kan anses besvarad genom vad utskottet anført, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

C) att motionerna I: 193 och II: 249, i den mån de ej kunna anses besvarade genom vad utskottet anført, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 april 1940.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Tjällgren, Carl Eriksson, Gabrielsson, Alfred Andersson, Mannerskant, Jacob Hansson, Anderberg* och *Gottfrid Karlsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Björnlunda, *Uddenberg, Hedlund* i Häste, *Olsson* i Rödningsberg, *Gustafson* i Vimmerby, *Andersson* i Löbbo, *Carlström* och *Casenberg*.